

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. Alapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

Előfizetési felhívás

az „Evangyéliomi Protestáns Lap“ 1878-ik évi II-ik félévi folyamára.

A magyar protestántizmus s általában a keresztyénség igaz barátait tisztelettel kérem fel e Lap támogatására; előfizetési ár félévre 3 frt, mely szerkesztőhöz postautalványon küldendő. Helybeliektől az előfizetés elfogadtatik s nyugtáztatik Telegdi K. Lajos, és ifju Csáthy Károly könyvkereskedőknél, a főiskola körében pedig a háznagyi hivatalnál.

A Lap alakja, iránya, szelleme marad az eddigi, kívánván az Ur Jézus Krisztusnak, az anyaszentegyház láthatlan fejének ügyét tehetség szerint, de hűségesen, továbbra is szolgálni.

Debreczenben, 1878. junius 14.

Balogh Ferencz,

hittanszaki tanár, felelős szerkesztő s kiadó.

Egy pár észrevétel Tóth Sámuel ur tervjavaslatára.*)

Tóth Sámuel ur a magyar ref. egyház szervezetére s megállapítandó rendszabályokra vonatkozó tervjavaslatát — véleményem szerint azért is tette közzé, hogy a tervjavaslatban foglaltak felett minden érdeklődők nyilváníthassák véleményüket s így a különféle vélemények teljes ismeretével állapíthassa meg a konventi bizottság azon munkálatot, mely hivatva leendő a zsinat tanácskozásainak alapjául szolgálni.

Miután a kéz alatti tervjavaslat egy és más pontjára nézve nekem, — főként a tapasztalati élet által erre kényszerítve — eltérő véleményem van, azt hiszem e körülmény által indokolt annak előadása. Mi a falusi élet gyötrő anyagi aggodalmai s küzdelmei között, szorosabb értelemben vett hivatali teendőink végzésén kívül, egyházunk érdekében alig tehetünk egyebet, mint annak életét, ügyeit megfigyeljük s a haladó szekér kerekeit néző gyerr

*) Még a konventi albizottság összeülése előtt jött el bevártam a tanácskozást, most némi összehasonlítás érdekevel is birand a közlemény. Szükséges, hogy minden oldalról szóljunk most a zsinati terv és szervezethez. Már a konventi albizottság Munkálata is előttünk fekszik, ahhoz is hozzá kell szólni, teljes szabadsággal, innen van, hogy eltérő nézeteknek is helyet fogunk adni, kell is!

Szerk.

legfelebb a kerék kizökkenés épen szembeötlő veszélyeire figyelmeztetést tehetünk.

Mindjárt az általános irányeszmék közt talállok olyanokat, melyekkel, — ha bár a multban lett gyökerezéssel vannak is indokolva — megbarátkozni részemről nem tudok. Ilyen a kettős elnökség, melyre vonatkozólag, ha az ellene és mellette felhozott, egyiránt nyomósoknak látszó okokat szoros latba vetjük is — csak az marad a végeredmény, hogy az természetellenes s az elnökség fogalmával nem egyeztethető. S valljuk be, hogy ezt a kettős elnökséget benső meggyőződés nélkül s aligha nem udvariassági s szabadelvűsködési tényből beledisputáltuk magunkba. Ugy vagyunk vele, mint a szüle gyermekével, sejtett, látott, érzett, de nyíltan bevallani magunk előtt sem mert hibái mellett is szeretjük, gédelgetjük, mert mienk. Érezzük, hogy — a legszilárdabb kifejezéssel szólva — felesleges az, de ki nem mondjuk, kimondani nem merjük, mert akkor előttünk áll a nagy kérdés: ki által töltessék be az elnöki szék? Az egyházi elnökség sürgetését, követelését a világi elem megsértésének s egyszersmind a lelkeszi karra a papuralom vádját hozónak tartjuk. Arra pedig, hogy az elnökséget egyedül a világi elem kezébe adjuk sem elég bizodalunk, sem elég lemondásunk s bátorságunk nincs. Így tehát fentartjuk e természetellenes állapot s az egyházi és világi elem közötti bizalmat épen e bizalmatlanságot mutató intézménnyel véljük biztosítani.

Most előttünk az alkalom — készülvén az alkotmányozó zsinatra — hogy mindent komolyan meggondoljunk s fontos kérdéseken a multa vagy a fejlődésre hivatkozással könnyedén át ne haladjunk. A rendezés munkája feltételezi a dolgok kitisztítását s a szükségtelenek eltávolítását. A kifejenli engedett galyat is lemetszjük, ha a fa egészséges növést akadályozza, vagy alakját rútitja. — Én részemről a kettős elnökséget, mint az egyházi élet fájának gyümölcsöt nem hozó szükségtelen ágát lemetszendőnek tartom. Ama kérdésre pedig, hogy az egyes elnökség melyik elemmel töltendő be? azt felelem, hogy magától érthetőleg egyházi elemmel, ezt kívánja az egyházi gyűlések jelleme. Ez által a világi elem magát sértve nem érezheti, mert azt be kell ismernie, hogy mind az egyházi dolgok folyama felett inkább gondolkoznak, mind azokban jobban benne élnek, érdekeit, kívánalmait jobban ismerik azok, kiknek egyedül ez az élethivatásuk, mint azok, kiknek legnagyobb része az egyházi ügyekkel foglalkozást csak üres órái teendőinek s egyházi állását világi érdekei szolgájának, eszközének tartja. Nem papuralomról, az egyház jól értett érdekéről van itt szó. Ki beszélhet józanul, — helyesen körülírt törvények mellett — az egyes egyházi elnökség alatt a két elem paritásával alapult gyűlésben papuralomról? A világi elem tehát a papi elnökség nyomasztó jármától nem félhet s ez áldozatot, — ha ugyan az elnökségnek az egyházi elem részére teljes átbocsátás részéről áldozat — az általa a lelkész- és elnökválasztásnál két ízben is érvényesíthető befolyásával megrostált egyházi elem részére meghozhatja. Csak így lesz az egyházi gyűlés tiszteletes, nagytiszteletű vagy főtiszteletű, szóval egyházas színezetű. — Csak ez uton vélem én megtarthatni az egyházi gyűlések egyházas jellemét. Ez uton akadályozható meg annak elvilágiasodása, mely a kettős elnökség mellett már jó részben megkezdett s a tovább haladás esetén idő multán általánossá leendő — itt-ott már most is feltűnő — világi egyes elnökség alatt tetőfokára fog hágni. Az egyes elnökséget és pedig egyházi elnökséget minden egyházi gyűlésen kivétel nélkül alkalmazandónak tartom. Az egyházi elem szakszerűleg készül az egyházi pályára; a vezérszerepet saját körében micsoda alapon lehet megtagadni tőle? Igaz, hogy a világi elem a sajátlagos egyházi hivatal utján kíván vezérszerepet de hát az egyházi elemnek, — ha mint polgár vesz is részt az állami dolgokban — jut-e valahol vezérszerep? Világi téren örömmel hajlik meg az egyházi elem az arra szakszerűen képzett világi elem előtt s nem jogos kérelem-e, ha hasonlót kér viszonzásul egyházi téren a világi elemtől?

De azon esetben, ha a kettős elnökség mint czélszerűnek, az egyház jellemével egybeforrottnak itélt fentartatnék is, annak minden fokozaton keresztülvitele, a presbyteri gyűlésre is kiterjesztése oly tulhajtás, mely már

semmivel sem indokolható s az egyházi elem nyílt sérelmével, szándékos háttérbe szorításával van egybekötve. Ugyanis, míg a fensőbb egyházi gyűlésekben a kettős elnökség a két elem paritásának következetes keresztülvitelével látszólag indokolható, az a presbyteri gyűlésekre nézve, — hol az egy lelkész 12 stb. világi egyénnel áll szemben — indok lenni megszűnik. S miért kell a lelkésznek így is nagy nehézségekkel küzdő befolyását az egyházi dolgokra, még az elnökség megosztásával is bénítani? Igaz, hogy a kéz alatti tervjavaslat az egyháztanács társelnökeül főgondnokot említ, — s itt ismét míg a lelkészi kar részére a míveltségben található megnyugtató, addig az uri rend iránti udvariasság látszik, — de ne feledjük, hogy az egyházra azt, hogy főgondnoknak csak mívelt, iskolázott embert válaszson, reá parancsolni nem lehet, — a minthogy több helyen már főgondnoknak a nép maga közül választ — s hova visz ez bennünket, midőn csak egy gondolat kell s a nép mindenütt választ főgondnokot, ki a lelkész elnöki tisztét is megosztva, leglényesebb pontokon a lelkész legtisztább szándékát meghiusíthatja?*)

A hat évenkénti tisztújítást**) még a felhozott szép indokolás mellett is, feleslegesnek tartom. A tapasztalat távolról sem tanúsítja azt az érdekeltséget, mit a tisztújítás felkölteni szándékozik. Vagy a hol növekedő érdekeltség érezhető, komoly vizsgálat után kitűnik, hogy ez érdekeltségnek célja nem az egyház java, hanem az annak mindig hátrányára szolgáló korteskedés. De a hivatalnokok iránti bizalmatlanság s gyanúsítások sem lesznek ezáltal elhárítva; mert ezek oly betegségek, melyek ellen, — ha szenvedélylyé válnak — nincs orvosság; ha pedig indokolt az, az élethossziglan tartó hivataloskodás mellett is talál tisztességes utat a nyilatkozatra s az azt előkényszerített egyén eltávolítására. S ha csakugyan érdekkeltő, bizalmatlanságot s gyanut távolító a tisztújítás, miért nem terjesztetik ki a szuperintendensi s egyházker. főgondnoki

*) A konventi albizottság debreczeni „Munkálataiban” (kiadta Tóth Sámuel, ára 20 kr., megrendelhető kiadónál) 17. l. 26. §. a mondatván: „a presbyterium elnökei a rendes lelkész, az egyházközségi főgondnok vagy gondnok...” ki van terjesztve következetesen oda is a kettős elnökség, a hol eddig élé csak kivételesen volt... ez roppant ujtás s vészelemeket rejthet magában a különben is csekély fegyelmű pontokon. Lévéen külön birói kar, ennek igen is mindig lehet világi elnöke; ha az esperes és szuperintendensi hivatal megszűnnék élethossziglanos lenni, ami kívánatos s a prezsbiteri elvvel jobban egyezik, akkor könnyebben megoldható lenne az elnökség fenn is, mert felváltva egyik cyclusban lelkész, a másikban világi volna választható egy elnökül. Egyik évben a szuperintendens, másikban a fő- vagy segédgondnok lehetne elnök, így is lehető lenne az egy elnökség kérdésének megoldása. Szerk.

**) A konventi albizottság Debreczenben (Munkálatai: 22. §.) a prezsbiterium tagjait 10 évre választatja. Igen helyesnek tartom ezt, állandóságot s folytonosságot honosít meg állványosság (stabilismus) nélkül. Az egyházmegyék és egyházkerületeknél azonban nem vettem észre a Munkálataiban a tisztújítás e mérsékelt elvének átvételét. Szerk.

hivatalokra is? hiszen ezek sem kívánnak különösebb szak-képzettséget, — a minthogy nincsenek is szuperintendens és főgondnok-növelő intézeteink; — vagy e ponton már az érdekeltség másként is felkelhető s a bizalmatlanság eloszlatható? — Az én felfogásom szerint nem a korteskedésnek utat nyitó tisztujítás az, mely az érdekeltséget felkölti s a bizalmatlanságot eloszlatja, hanem egyes egyedül a hivatali bensőleg érzett buzgalom, a nyilvánosság s szabad szó. Ez illik a protestántizmushoz, ennek adjunk helyet magunk között, ezt ápoljuk, mi ha meg lesz: természetes következményül előáll az egyház jól felfogott érdeke által követelt tisztujítás, míg a tisztujítás merev gyakorlat a gyanu elhárítás és az érdekeltség látszata mellett a legtöbbször nem egyéb mint — a semmiféle utól vissza nem rettenő korteskedés által — a mult hibáinak szentesítése.

(Folyt. köv.)

B e k e s.

Uti emlékek s a belmissió *)

(6-ik folytatás.)

4. Egyik leghatalmasabb eszköz a belmissió kezében, a vallásos élet emelésére az a kis röpir, a melynek neve „Tract“ (népszerű vallásos értekezés) s ennek bevitele, eljuttatása oda, a hová az ige különben el nem juthatna. Bámulatos az a tevékenység, mit e tekintetben az angolok kifejtének. Vannak számos egyletek (Religious Tract Society = vallási olvasmánytársulat), melyek oly czélból alakultak, hogy olcsó, vagy épen ingyenes vallásos olvasmányt adjanak a népnek. Ezek közt legfőbb és tekintélyesebb a Londoni főegylet, mely 1790-ben alapított. Ez, hasonlóul, a bibliaterjesztő társaság áldott működéséhez, nemcsak az angol faj vallásos nevelésére van tekintettel, hanem kiadványait, lefordíttatja mintegy száz nyelv vagy dialectusra, s terjeszti azokat a szélrózsa minden irányában. S ma már valóban úgy van, hogy ezen rövid — sokszor ihletett, de mindenkor értelmes, vonzó és megnyerő elbeszéléseknek, ezen szerény lapocskáknak „bár nincsen beszédök, sem igéjük, mégis meghallatik az ő szavok, minden földre kiható az ő zengésök, és a föld kerektségére az ő beszédök.“ Mint Jézus felséges tanításai, ezek is a concretről mennek az abstractra. Az élet sokszor jelentéktelennek látszó eseményeit, igen találóan, és finomul felhasználják és alkalmazzák, hogy ezeken, mint megannyi lépcsőkön emeljék a lelket Istenhez. Ugy vannak ezek szerkesztve, hogy aki egy-két példányt elolvas belőlök, bármily közönyös lett légyen is azelőtt: a felhozott életképek, példák, oktatások által találva érzi magát, s ki soha el nem megy a fohász-helyekre (prayer meeting), ki általában kerüli az Isten házáat, azt, az ily kis levél felkeresi, tanítja, megtéríti. Eljut ez a bányászok, a gyári munkások közé épen úgy, mint a földművelők, az üzlet emberei és a tenger munkásai közé, addig beszél, addig kapacitál, addig szól a szívhez, míg az embert megnyeri, behódítja, Istenhez és Krisztushoz vezérli.

*) Jelen közlemény főbb pontjai: vallásos iratok, londoni főegylet, reformáció folytatása, Bonar nyilatkozata, budapesti raktár, lapok, magyar népies vallásirodalom, bérencz tollak, politikai védszerek.

Milliónként szállanak ezek, mint a hópehelyek csendesen, zajtalanul, egyszermind jótékonyan és áldást hozólag. Kis számíthatatlan hatásuk s a reformáció áldott munkáját folytatják. Jó szolgálatot tettek ezek mind az irodalomnak, mind a keresztyén-ségnek. Nagy része van az intézménynek abban, hogy az angol nép oly nagyon szeret olvasni, éhezik, szomjazik utána. — A Tract-ok által a nép izlése is emelkedett; ezáltal a közönség előkészített a vallási irodalom pártolására s terjesztésére; le-szorított a térről a ponyvairodalom; a kéjelgő és erkölcsrontó beszédek, és regények olvasóit komoly és magasztos tárgyakal foglalkoztatta. S valóban Angliában a regényirodalom is egészen más, mint a Paul de Kock, Montepin és Févaloké.

Eredetök az egyházi atyák homiliáira vihető vissza. Voltak ily vallásos iratok a középkorban is; de a reformáció ismerete fel ezeknek jelentőségét. Valóban ezek terjesztése: a r e f o r m á c z i ó f o l y t a t á s a.

A működés mezeje mesés nagyságu. Csak Londonban egy év alatt 5 millió Tract osztatik ki közvetlenül, de hát közvetve, jóltevő, jóakaró kezek által ki tudja mennyi? Eljutnak ezen szóvalan evangyelisták a föld minden népeihez. India, Japán, Persia, China, Polynesia, Ausztrália, mint az Egyesült Államok, s Európa mívelt országai nyitva állanak ezek előtt; s ki tudja naponként hány szomorkodót, kétségbeesőt vigasztalnak, s hány tudatlant, és hitetlent oktatnak ezek a föld kerekségén?

Meghonosítják ezek, a hol megjelennek, a bibliát s a könyvek könyvét az élet minden eseményei közt alkalmazni, ennek zsinórmértékévé tenni tanítanak. Ott voltak ezek, a világkiállítások alkalmával Párisban, Bécsben, Philadelphiában, megnyílnak előttök Róma kapui, s a déltenger szigeteinek vadonjai. Elenyészik ezek hatása mellett minden római „propaganda fidei“ s valamennyi csudatevő források és vérző szüzek vakmerő ámitása. Valóban, a mit Horatius Bonar, egyik szép beszédében mondja: ha Róma e két protestáns fegyvert felvehetné, t. i. a bibliaterjesztést, és a „Tract“-ok ily szellemű terjesztését, csakugyan meghódítaná a világot (de már akkor ő maga is protestánsná lenne).“

Hogy mily összegek fordítatnak évenként a fentebbi célra? ezt biztosan megtudnom nem lehetett. Gondolható azonban, hogy ez sok, sok ezreket igénybe vesz, s ez mind adakozásból állitatik elő.

Hazánkba is eljutottak ezen vallásos értekezések és könyvecskék, s Budapestén König R. lelkész urnál kaphatók is, ki mint a skót szabad egyház megbizottja működik nálunk a budapesti zsidó missiónál. Megvallom azonban, hogy engem ez értekezések és könyvecskék magyar fordítása nem elégít ki.*) Mi, ha ilyesmit akarunk, tekintetbe kell vennünk a magyar nép viszonyait, szokásait, szükségait, s gondolkozási módját, vagyis az idegenszerűség elkerülésével, a magyar embernek, — úgy szólván — szája ízéhez kellene alkalmaztatnunk az efféle népies értekezéseket, hogy azok aztán népszerűekké is válhassanak, s minél nagyobb mérvben elterjedjenek. Azon szempontok azonban, melyeket az angol kiadásoknál figyelemben tartanak, nálunk is érvényesek, ugyanis: rövideknek, felette világosoknak, vonzóan írottaknak kell lenniök a nép számára, a lelkek megnyerésére szánt iratoknak.

A mi népünk olvasni nem igen szeret, a mi kevés hajlama

*) Ennek oka, mert mi magyarok nem állitunk egyletet, nem segítjük, irányozzuk erőnkkel külföldi testvéreinket, várjuk a sült galambot mástól, óriások mulasztásaink.

Szerk.

*

A debreczeni főiskolai muzeum gyarapítása czéljából, muzeumi állandó bizottság szervezése rendeltetett el.

A magyar ref. egyházban, az egyetemes tanügyi bizottság felállítását nélkülözhetlennek tartván az egyházkerület: fölkérte Török Pál dunamelléki püspök urat, hogy az ez ügyben megválasztott egyházkerületi küldötteket szólítsa fel és hívja meg a szervezkedésre, az előmunkálatok megtételére.

A szártóri alapítványból a folyó tanévben ösztöndíjat fognak nyerni: Saárossy Gyula eperjesi gymn. tanuló mint rokon 500 frt; Kéhler Sándor, Meczner Zoltán debreczeni joghallgatók 100-100 frtot. — Egyszersmind elhatározott, hogy oly években, midőn szept. vagy okt. hóban nem tartatik egyházkerületi közgyűlés, püspök ur felhatalmaztatik a már egyszer fölvelt ösztöndíjasok részére az illető tanárkar véleményének meghallgatása mellett az ösztöndíjat a következő évre is folyóvá tehetni; az ujonnan fölvetel jogát azonban jövőre is az egyházkerületi közgyűlés önmagának tartja fenn.

A szártóri alapítvány vagyoni állása 1877. decz. 31-én

1. Készpénz maradvány az 1877-dik évi bevételekből	796 frt 87 kr.
2. Kihelyezett tőkék	
a) a főiskolai építettő pénztárnál	21788 „ 67 „
b) Takarékpénztárban	700 „ 40 „
c) egy kötelezvényen	200 „ — „
	<hr/>
	22659 „ 7 „
3. Ingatlanokban	
a) a dadai birtok ára	133958 „ 83 „
b) egy tanári lak vételára	15000 „ — „
	<hr/>
	148958 „ 83 „
összesen:	172414 „ 77 „

Költségelőirányzat az 1878. évre.

Bevétel:

Átjött készpénzben 1877. évről	796 frt 87 kr.
A dadai birtok évi hasznobére	5300 „ — „
Kihelyezett tőkepénzek évi kamatából	1363 „ 54 „
Bérlő a helyette fizetett községi adóból visszatérített	196 „ 36 „
Regále jövedelemből	300 „ — „
	<hr/>
Összeg:	7956 „ 77 „

Kiadás:

Az alapítványon levő 3 tanár fizetésére	5324 frt.
Ösztöndíjakra	700 „
Államadóba	676 „ 30 kr.
Építkezések, javítások	600 „
Tiszaszabályoz. társulatnak utolsó részlet	251 „ 51 kr.
Vegyesszükségletekre	200 „
	<hr/>
Összesen:	7751 „ 81 kr.

Nagy Sándor főiskolai nyelvtanár halálával megüresedett tanszék most még nem töltetik be véglegesen, hanem az angol és frauczia nyelvet segédtanárok vagy ideiglenesen alkalmazott nyelvmesterek fogják tanítani.

A tanítóképezdében egy negyedik rendes tanári szék felállítása elvben elfogadtatott, míg azonban az megvalósulást nyerhetne, egy segédtanár Orosz István főiskolai volt szénior jelenleg külföldi akadémikus fog alkalmaztatni a német nyelv, természetrajz és földrajz tanítására. — És így a debreczeni főiskolában jövő tanévre 3 segédtanár fog működni Csiki Lajos,

Csák János a theológiai szakban és Orosz István a tanítóképezdében. — Mindeniknek évi tiszteletdíja 500-500 frt leend.

Az egyházkerületi közigazgatási pénztár fentartásához az egyházmegyék, az eddig általuk évenként teljesített összegeken felül, még legalább felényivel járulni felhivattak; csak így lehet fedezni a konventi képviselők költségeit.

A magyar ref. segélyegylet vagyoni állása folyó évi jan. 1. napján tett: 43419 frt 47 krt. Jelen alkalommal 2000 frt kiosztása határozatván el, a következő egyházak részesültek segélyben: 30 forintjával 57 egyház nevezetesen: m.-szt-mogyorósi, apahegyi, dobrács-apátii, szegedi, orosházai, kunágotai, n.-becskereki, bunyaszegszárdi, m.-csanádi és apátfalvai, csávási, füzési, dombegyházai, m.-jánosii, balazséri, ujdávidházi, bilkei, sáros-oroszi, révi, m.-kakucsi, lessi, n.-tótfalui, monospetrii, apátkeresztúri, kaplani, domahidai, szt-miklósi, paposi, parasznyi, bökényi, nevetlenfalui, turterebesi, nagytarnai, mátyfalvai, t.-ujhelyi, gődényházi, aklii, fancsikai, csepei, acsádi, b. ábrányi, h.-dorogi, karászi, jákói, k.-semlyéni, sényői, jánosfalvai, sonkolyosi, borossebessi, szentleányfalvai, pankotai, ménesgyoroki, feketetői, p.-daróczi, csahólczi, k.-szekeresi, tgéberjéni egyházak s a tiszaföldvári öreg szőlőbeli lakosok. 50 frttal: Vedres-ábrányi egyház. 80 frttal: galaczi, brailai, szászkúti, moldvaoláhországi egyházak.

(Folyt. köv.)

Tóth Sámuel.

Nyílt levél*)

e Lapok szerkesztőjéhez.

Midőn „szerény jegyzetemet“ nyilvánosan közölni elhatároztam, elvek s tényekről, nem pedig személyekről beszélvén, gondolatomban sem volt, hogy valakit az önmagávali találkozás percében annyira sziven döfjön, mikép például „egy a sok közül“ a nemtelen személyeskedés szószátyárkodó terére lépni, s önmagát lealczázni kirukkoljon. . . . „Si tacuisset, philosophus mansisset.“

Az általam felhozott elvi kérdés, s abból folyó anomáliák, szintugy távol vidékeken, mint saját körünkben sajnos észlelhető árnyoldalai lehetnek egyházalkotmányunk érintett cikelyeinek, melyekhez azonban „egy a sok közül“ szólani nem látta magát hivatottnak, pedig az lett volna kötelessége.

Ezért, miután czáfolatot írni saját egyéniségem aljas indokokból eredő bántalmazásáért magamhoz illőnek nem tartom: az illető kihívó ámbiczióval szervezett orvtámadásait szélnek eresztém.

Vannak szennyfoltok, melyeket bárminő gúnyoros sofizmákkal sem lehet lemosni: hadd mossa tehát magát az, ki talán a jellem szennyét hordja homlokán.

„Egy a sok közül“ ki légyen? a felőlem feltett „emésztő kuriósitás“ daczára is, bizony én legkevésbé sem törődöm azon, hiszen a madarat szólásáról meg szokták ismerni. . . .

Ezek után megbocsát szerkesztő ur, s Lapjának t. olvasói,

*) Sajnálom a mindkét részről lappangani látszó heveséget, s magán természetü s a közönség előtt rejtve levő előzményekben felelő a közös elkeseredés oka, ezek nem nyilvánosság elé valók. . . ezért legczélszerűbb lesz itt véget vetni az egymás elleni féleselgetésnek, fontos közügyi teendők halmaza elől ne vegyük el a tért az egyéni indulatok hatása alatt álló cikkekkel.

Szerk.

Most előttünk az alkalom — készülvén az alkotmányozó zsinatra — hogy mindent komolyan meggondoljunk s fontos kérdéseken a multa vagy a fejlődésre hivatkozással könnyedén át ne haladjunk. A rendezés munkája feltételezi a dolgok kitisztázását s a szükségtelenek eltávolítását. A kifejleni engedett galyat is lemetszjük, ha a fa egészséges növést akadályozza, vagy alakját rútitja. — Én részemről a kettős elnökséget, mint az egyházi élet fájának gyümölcsöt nem hozó szükségtelen ágát lemetszendőnek tartom. Ama kérdésre pedig, hogy az egyes elnökség melyik elemmel töltendő be? azt felelem, hogy magától érthetőleg egyházi elemmel, ezt kívánja az egyházi gyűlések jelleme. Ez által a világi elem magát sértve nem érezheti, mert azt be kell ismernie, hogy mind az egyházi dolgok folyama felett inkább gondolkoznak, mind azokban jobban benne élnek, érdekeit, kívánalmait jobban ismerik azok, kiknek egyedül ez az élethivatásuk, mint azok, kiknek legnagyobb része az egyházi ügyekkel foglalkozást csak üres óráiteendőinek s egyházi állását világi érdekei szolgájának, eszközének tartja. Nem papuralomról, az egyház jól értett érdekéről van itt szó. Ki beszélhet józanul, — helyesen körülírt törvények mellett — az egyes egyházi elnökség alatt a két elem paritásával alapult gyűlésben papuralomról? A világi elem tehát a papi elnökség nyomasztó jármától nem félhet s ez áldozatot, — ha ugyan az elnökségnek az egyházi elem részére teljes átbocsátás részéről áldozat — az általa a lelkész- és elnökválasztásnál két ízben is érvényesíthető befolyásával megrostált egyházi elem részére meghozhatja. Csak így lesz az egyházi gyűlés tiszteletes, nagytiszteletű vagy főtiszteletű, szóval egyházas színezetű. — Csak ez uton vélem én megtarthatni az egyházi gyűlések egyházas jellemét. Ez uton akadályozható meg annak elvilágiasodása, mely a kettős elnökség mellett már jó részben megkezdett s a tovább haladás esetén idő multán általánossá leendő — itt-ott már most is feltűnő — világi egyes elnökség alatt tetőfokára fog hágni. Az egyes elnökséget és pedig egyházi elnökséget minden egyházi gyűlésen kivétel nélkül alkalmazandónak tartom. Az egyházi elem szakszerűleg készül az egyházi pályára; a vezérszerepet saját körében micsoda alapon lehet megtagadni tőle? Igaz, hogy a világi elem a sajátlagos egyházi hivatal utján kíván vezérszerepet de hát az egyházi elemnek, — ha mint polgár vesz is részt az állami dolgokban — jut-e valahol vezérszerep? Világi téren örömmel hajlik meg az egyházi elem az arra szakszerűen képzett világi elem előtt s nem jogos kérelem-e, ha hasonlót kér viszonzásul egyházi téren a világi elemtől?

De azon esetben, ha a kettős elnökség mint czélszerűnek, az egyház jellemével egybeforrottnak ítélt fentartatnék is, annak minden fokozaton keresztülvitele, a presbyteri gyűlésre is kiterjesztése oly tulhajtás, mely már

semmivel sem indokolható s az egyházi elem nyílt sérelmével, szándékos háttérbe szorításával van egybekötve. Ugyanis, míg a felsőbb egyházi gyűlésekben a kettős elnökség a két elem paritásának következetes keresztülvitelével látszólag indokolható, az a presbyteri gyűlésekre nézve, — hol az egy lelkész 12 stb. világi egyénnel áll szemben — indok lenni megszűnik. S miért kell a lelkésznek így is nagy nehézségekkel küzdő befolyását az egyházi dolgokra, még az elnökség megosztásával is bénítani? Igaz, hogy a kéz alatti tervjavaslat az egyháztanács társelnökeül főgondnokot emlit, — s itt ismét míg a lelkész kar részére a műveltségben található megnyugtató, addig az uri rend iránti udvariasság látszik, — de ne feledjük, hogy az egyházra azt, hogy főgondnoknak csak művelt, iskolázott embert válaszson, reá parancsolni nem lehet, — a minthogy több helyen már főgondnoknak a nép maga közül választ — s hova visz ez bennünket, midőn csak egy gondolat kell s a nép mindenütt választ főgondnokot, ki a lelkész elnöki tisztét is megosztva, leglényegesebb pontokon a lelkész legtisztább szándékát meghiúsíthatja?*)

A hat évenkénti tisztujítást**) még a felhozott szép indoklás mellett is, feleslegesnek tartom. A tapasztalat távolról sem tanúsítja azt az érdekeltséget, mit a tisztujítás felkölteni szándékozik. Vagy a hol növekedő érdekeltség érezhető, komoly vizsgálat után kitűnik, hogy ez érdekeltségnek célja nem az egyház java, hanem az annak mindig hátrányára szolgáló korteskedés. De a hivatalnokok iránti bizalmatlanság s gyanúsítások sem lesznek ezáltal elhárítva; mert ezek oly betegségek, melyek ellen, — ha szenvedélylyé válnak — nincs orvosság; ha pedig indokolt az, az élethossziglan tartó hivataloskodás mellett is talál tisztességes utat a nyilatkozatra s az azt előkényszerített egyén eltávolítására. S ha csakugyan érdekkeltő, bizalmatlanságot s gyanút távolító a tisztujítás, miért nem terjesztetik ki a szuperintendensi s egyházker. főgondnoki

*) A konventi albizottság debreczeni „Munkálataiban (kiadta Tóth Sámuel, ára 20 kr., megrendelhető kiadónál) 17. l. 26. §. a mondatván: „a presbyterium elnökei a rendes lelkész, az egyházközségi főgondnok vagy gondnok...“ ki van terjesztve következetesen oda is a kettős elnökség, a hol eddigelé csak kivételesen volt... ez roppant ujítás s véselemeket rejthet magában a különben is csekély fegyelmű pontokon. Lévéen külön bírói kar, ennek igen is mindig lehet világi elnöke; ha az esperes és szuperintendensi hivatal megszűnnék élethossziglanos lenni, ami kívánatos s a presbiteri elvvel jobban egyezik, akkor könnyebben megoldható lenne az elnökség fenn is, mert felváltva egyik cyclusban lelkész, a másikban világi volna választható egy elnökül. Egyik évben a szuperintendens, másikban a fő- vagy segédgondnok lehetne elnök, így is lehető lenne az egy elnökség kérdésének megoldása. Szerk.

**) A konventi albizottság Debreczenben (Munkálatai: 22. §.) a presbiterium tagjait 10 évre választatja. Igen helyesnek tartom ezt, állandóságot s folytonosságot honosít meg állványosság (stabilismus) nélkül. Az egyházmegyék és egyházkerületeknél azonban nem vettem észre a Munkálataiban a tisztujítás e mérsékelt elvének átvételését. Szerk.

hivatalokra is? hiszen ezek sem kívánnak különösebb szak-képzettséget, — a minthogy nincsenek is szuperintendens és főgondnok-növelő intézeteink; — vagy e ponton már az érdekeltség másként is felkelthető s a bizalmatlanság eloszlatható? — Az én felfogásom szerint nem a korteskedésnek utat nyitó tisztujítás az, mely az érdekeltséget felkölti s a bizalmatlanságot eloszlatja, hanem egyes egyedül a hivatali bensőleg érzett buzgalom, a nyilvánosság s szabad szó. Ez illik a protestántizmushoz, ennek adjunk helyet magunk között, ezt ápoljuk, mi ha meg lesz: természetes következményül előáll az egyház jól felfogott érdeke által követelt tisztujítás, míg a tisztujítás merev gyakorlata a gyanu elhárítás és az érdekeltség látszata mellett a legtöbbször nem egyéb mint — a semmiféle uttól vissza nem rettenő korteskedés által — a mult hibáinak szentesítése.

(Folyt. köv.)

B e k e s.

Uti emlékek s a belmissió *)

(6-ik folytatás.)

4. Egyik leghatalmasabb eszköz a belmissió kezében, a vallásos élet emelésére az a kis röpir, a melynek neve „Tract“ (népszerű vallásos értekezés) s ennek bevitele, eljuttatása oda, a hová az ige különben el nem juthatna. Bámulatos az a tevékenység, mit e tekintetben az angolok kifejtének. Vannak számos egyesületek (Religious Tract Society = vallási olvasmány-társulat), melyek oly célból alakultak, hogy olcsó, vagy épen ingyenes vallásos olvasmányt adjanak a népnek. Ezek közt legfőbb és tekintélyesebb a Londoni főegylet, mely 1790-ben alapított. Ez, hasonlóul, a bibliaterjesztő társaság áldott működéséhez, nemcsak az angol faj vallásos nevelésére van tekintettel, hanem kiadványait, lefordíttatja mintegy száz nyelv vagy dialectusra, s terjeszti azokat a szélrózsa minden irányában. S ma már valóban úgy van, hogy ezen rövid — sokszor ihletett, de mindenkor értelmes, vonzó és megnyerő elbeszéléseknek, ezen szerény lapocskáknak „bár nincsen beszédök, sem ígék, mégis meghallatják az ő szavok, minden földre kihat az ő zengésök, és a föld kerektségére az ő beszédök.“ Mint Jézus felséges tanításai, ezek is a concretről mennek az abstractra. Az élet sokszor jelentéktelennek látszó eseményeit, igen találóan, és finomul felhasználják és alkalmazzák, hogy ezeken, mint megannyi lépcsőkön emeljék a lelket Istenhez. Ugy vannak ezek szerkesztve, hogy aki egy-két példányt elolvas belőlök, bármily közönyös lett legyen is azelőtt: a felhozott életképek, példák, oktatások által találva érzi magát, s ki soha el nem megy a fohász-helyekre (prayer meeting), ki általában kerüli az Isten házáat, azt, az ily kis levél felkeresi, tanítja, megtéríti. Eljut ez a bányászok, a gyári munkások közé épen úgy, mint a földművelők, az üzlet emberei és a tenger munkásai közé, addig beszél, addig kapacitál, addig szól a szívhez, míg az embert megnyeri, meghódítja, Istenhez és Krisztushoz vezérli.

*) Jelen közlemény főbb pontjai: vallásos iratok, londoni főegylet, a reformáció folytatása, Bonar nyilatkozata, budapesti raktár, észrevételek, magyar népies vallásirodalom, bérencz tollak, politikai lapok irány, védszerek.

Millióként szállanak ezek, mint a hópelyhek csendesen, zajtalanul, egyszersmind jótékonyan és áldást hozólag. Kis számíthatatlan hatásuk s a reformáció áldott munkáját folytatják. Jó szolgálatot tettek ezek mind az irodalomnak, mind a keresztyénységnek. Nagy része van az intézménynek abban, hogy az angol nép oly nagyon szeret olvasni, éhezik, szomjazik utána. — A Tract-ok által a nép izlése is emelkedett; ezáltal a közönség előkészített a vallási irodalom pártolására s terjesztésére; le-szorított a térről a ponyvairodalom; a kéjelgő és erkölcsrontó beszédek, és regények olvasóit komoly és magasztos tárgyakal foglalkoztatta. S valóban Angliában a regényirodalom is egészen más, mint a Paul de Kock, Montepin és Févaloké.

Eredetök az egyházi atyák homiliáira vihető vissza. Voltak ily vallásos iratok a középkorban is; de a reformáció ismerte fel ezeknek jelentőségét. Valóban ezek terjesztése: a reformáció folytatása.

A működés mezeje mesés nagyságu. Csak Londonban egy év alatt 5 millió Tract osztatik ki közvetlenül, de hát közvetve, jóltevő, jóakaró kezek által ki tudja mennyi? Eljutnak ezen szótalan evangyélisták a föld minden népeihez. India, Japán, Persia, China, Polynesia, Ausztrália, mint az Egyesült Államok, s Európa mivelt országai nyitva állanak ezek előtt; s ki tudja naponként hány szomorkodót, kétségbeesőt vigasztalnak, s hány tudatlant, és hitelent oktatnak ezek a föld kerekségén?

Meghonosítják ezek, a hol megjelennek, a bibliát s a könyvek könyvét az élet minden eseményei közt alkalmazni, ennek zsinórmértékévé tenni tanítanak. Ott voltak ezek, a világkiállítások alkalmával Párisban, Bécsben, Philadelphiában, megnyílnak előttök Róma kapui, s a déltenger szigeteinek vadonjai. Elenyészik ezek hatása mellett minden római „propaganda fidei“ s valamennyi csudatevő források és vérző szüzek vakmerő ámitása. Valóban, a mit Horatius Bonar, egyik szép beszédében mondja: ha Róma e két protestáns fegyvert felvehetné, t. i. a bibliaterjesztést, és a „Tract“-ok ily szellemű terjesztését, csakugyan meghódítaná a világot (de már akkor ő maga is protestánssá lenne).“

Hogy mily összegek fordíttatnak évenként a fentebbi célra? ezt biztosan megtudnom nem lehetett. Gondolható azonban, hogy ez sok, sok ezreket igénybe vesz, s ez mind adakozásból állítatik elő.

Hazánkba is eljutottak ezen vallásos értekezések és könyvecskék, s Budapestén König R. lelkész urnál kaphatók is, ki mint a skót szabad egyház megbízottja működik nálunk a budapesti zsidó missiónál. Megvallom azonban, hogy engem ez értekezések és könyvecskék magyar fordítása nem elégít ki.*) Mi, ha ilyesmit akarunk, tekintetbe kell vennünk a magyar nép viszonyait, szokásait, szükségait, s gondolkozási módját, vagyis az idegenszerűség elkerülésével, a magyar embernek, — úgy szólván — szája ízéhez kellene alkalmaztatnunk az efféle népies értekezéseket, hogy azok aztán népszerűekké is válhassanak, s minél nagyobb mérvben elterjedjenek. Azon szempontok azonban, melyeket az angol kiadásoknál figyelemben tartanak, nálunk is érvényesek, ugyanis: rövideknek, felette világosoknak, vonzóan írottaknak kell lenniök a nép számára, a lelkek megnyerésére szánt iratoknak.

A mi népünk olvasni nem igen szeret, a mi kevés hajlama

*) Ennek oka, mert mi magyarok nem állítunk együletet, nem segítjük, irányozzuk erőnkkel külföldi testvéreinket, várjuk a sült galambot mástól, óriásak mulasztásaink. Szerk.

van az olvasásra, sokszor ez is ártalmára van inkább, mint hasznára, mivel a ponyvairodalom termékeivel elégíti ki. Nagy dolog, és nagy előhaladás lesz tehát nálunk a népies vallási irodalom meghonosítása. Alappal is kellene rendelkezünk arra, hogy lehető legolcsóbban, vagy épen ingyen terjesztessük az ily olvasmányokat. S midőn ezt is sürgős teendőink közé sorolom: teszem azért, mert oly különös viszonyok léteznek minálunk, a minőknek párját slig találjuk a mívelt népek közt. Népünk igen keveset foglalkozik vallásos eszmékkel, sőt épen a valláscsúfolás mindennapi nálunk, még hirlapjaink nagy részénél is. Az országgyűlésen is elég gúnyos czélzást hall az ember mindenre, mi a vallással összefügg. A közvélemény általában keresztyénellenes. Gúnyolódás a legszentebb igazságok és törekvések ellen, gyűlölet az egyház, respective a prot. egyház ellen, — melynek nincs módjában a bérencz tollakat megfizetni, de ha volna se tenné — mindennapi jelenség mi közöttünk. Az a pár egyházi lap pedig, mely nálunk napvilágot lát, igen kis olvasó közönséggel bír, s az egész népre hatást alig gyakorol.*)

Igy állván a dolgok, mi sem lenne kívánatosabb, mint megindítása az érintett bajokat ellensúlyozó, s népünket vallásos irányban fejlesztő, mivelő népies irodalmi vállalatnak s ha megindult, terjesztetni azt a lehető legnagyobb buzgalommal.

Tudjuk azt is, hogy a mit a reformáció erőteljes népies irodalmával létrehozott, azt az érdeklődést a vallás, s az egyházi tan iránt, a jelen század épen nem folytatta, nem a hogy fokozta volna. Öregeink könyvei közt igen sok épületes egyházi irodalmi termékek találhatók, melyeknek ma már nincs folytatásuk. Mig azonban a régibb ilyenmü munkákat a polémikus irány hatja át — a minek meg volt értelme és szüksége: a mai népies vallási irodalomnak ettől bátran praescindálni lehetne. De talán eljő arra is nemsokára a kedvező idő, alkalom, s az általános szükségérzetből eredő felkarolása népies vallási irodalmunknak bekövetkezik? S ezt nem is lehet tovább elodázni.

Változván az idők, sokasodván a vallás ellenségei: változtatni kell a küzdelem módját, gondoskodni kell előttünk új, de más népeknél alkalmasaknak bizonyult védszerekről, hogy megmentve legyen, a mi megmenthető, s vallásos lelkesedést teremtsünk a „sem hév sem hideg“ kedélyekben.

(Vége köv.)

Csécsi Miklós.

B E L F Ö L D.

A tiszántúli reformált egyházkerület

1878. május 11. s több napjain Debreczenben tartott közgyűlésének közérdekű tárgyai.

A felsőszabolcsi egyházmegyében segédgondnokká ujjalag Ujfalussy József választott meg most már harmadizben.

A bihari egyházmegyében pedig Ritook Zsigmond lett a segédgondnok s hivatali esküjét letévén, székét alapos és nagy hatásu beszéd tartásával foglalta el.

*) A skótoknál, s általában Angliában, a politikai lapok, állandó rovatot nyitnak az egyházi események, gyűlésezések stb. közlésére, s az egyházi ügyek megbeszélésére, s ezért oly egyházi lapot mint a mienk, nem is látui, a polit. lapok lévén egyuttal egyházi lapok is. A vallásos irodalom, a maga roppant apparátusával, kizárólag, a vallásos élet emelésén munkálkodik.

Fájdalommal értesült a közgyűlés a békésbánáti egyházmegye esperestjének Szalay Istvánnak halála felől s a derék férfinak, ki ugy az egyházkormányzás és lelkipásztorkodás terén, mint tudományos működése által annyi érdemeket szerzett, emlékét jegyzőkönyvben megörökíttetni rendelte. Ideiglenesen az esperesti teendők végzésével Hajnal Ábel nyugalomra lépett esperest bizatott meg.

A heves-nagykunsági egyházmegye egyik segédgondnokának Dr. Kátay Gábornak halála szintén egész részvétellel fogadtatott. — Mily csudálatosak az urnak utai, e két jeles férfiú most egy éve lépett be az egyházkerületi kormányzó testület kebelébe, és egy év mulva már csak nevök s emlékezetök él, ők maguk mindketten elmentek a minden élők után.

Csengeri Imre a kerület derék világi főjegyzője hivataláról lemondván: az egyházak presbyteriumai világi főjegyző választásra hivattak fel, hogy szavazataikat esperesti uton augusztus hó első napjáig a püspöki hivatalhoz juttassák el.

Második lelkészképessegi vizsgát 24-en, első lelkészképessegit 15-en tettek; 61 rendes lelkipásztor és egy főiskolai tanár pedig felavatásra bocsáttattak.

A Tanítóképessegi vizsgálat jövőre két izben tartatik, nevezetesen május hó közepén és augusztus utolsó hetében, s minden tanítóképessegi vizsgálatot tevő köteles az ének és zenéből is vizsgálatot tenni, a ki ezekből a többi tantárgyakkal együtt vizsgát nem tenne, pótvizsgálatra utasittatik.

A jogi magántanulás vagy a mi azzal teljesen egy, tanfolyam hallgatása nélkül alap és államvizsgálatokra bocsátkozás a debreczeni és m.-szigeti jogakadémiáknál a jövő tanévtől kezdve végkép meg fog szüntettetni, sőt utasítottak a nevezett intézetek igazgatóságai, hogy az ily vizsgálatokat miniszteri engedélylyel bíró egyénektől sem fogadhatják el.

A közgyűlés hódoló tisztelettel fogadta ő császári és apostoli királyi felségének, a nagyfalui, aklii, csaholczi, mogyorósi, gyulaházai, hajdudorogi, bilkei szegény egyházak részére küldött kegyadományait, melyek összesen 750 frtot tesznek.

A vallás és közoktatási minisztérium felirat által megkerestetik az 1877. XX. t. cz. 230. § ának a törvényhozás utján leendő megváltoztatására és oda módosítására, hogy a lelkész a születési bizonyítványokat illetőleg anyakönyvi kivonatokat csak a vagyontalan kiskoru árvák részére köteleztessék díjmentesen kiszolgáltatni.

A közgyűlés fájdalmasan vette tudomásul, hogy az 1877. évre utalványozott államsegélyösszeg, 5%-val alábbszállított s egy feliratban megkerestetni határozta az országos képviselőházat a magyar prot. egyház jogos és igazságos ügyének figyelembevételével mellett méltányos intézkedés megtételére.

A vallás és közoktatási minisztérium megkerestetni határozott a végett, hogy az olyan szegény egyházközségeket, melyek két behivatalnokot fizetni képtelenek lévén, külön tanítói állást nem tartanak, hanem iskolaköteles gyermekeiket a lelkészszel taníttatják, tekintettel arra, hogy az ily lelkésztanítók, a néptanítói nyugdíjintézet jótékonyosságában nem részesülnek, a 12 frt évi járuléktól felmenteni kegyeskedjék.

Török Pál dunamelléki püspök urnak a debreczeni főiskola részére tett 400 frt alapítványa, — melynek évi kamata azon lelkész növendéknek adatik ösztöndíjjal s jutalmul, a ki akár az angol, akár a francia nyelv tanulásában leginkább kiváló szorgalmat s előmenetelt tüntet ki, — hálás köszönettel fogadtatott; s az egyházkerület elismerését, a derék férfiúhoz intézett köszönő levélben is kifejezte.

A debreczeni főiskolai muzeum gyarapítása céljából, muzeumi állandó bizottság szervezése rendeltetett el.

A magyar ref. egyházban, az egyetemes tanügyi bizottság felállítását nélkülözhetlennek tartván az egyházkerület: fölkérte Török Pál dunamelléki püspök urat, hogy az ez ügyben megválasztott egyházkerületi küldötteket szólítsa fel és hívja meg a szervezkedésre, az előmunkálatok megtételére.

A szártóri alapítványból a folyó tanévben ösztöndíjat fognak nyerni: Saárossy Gyula eperjesi gymn. tanuló mint rokon 500 frt; Kéhler Sándor, Meczner Zoltán debreczeni joghallgatók 100-100 frtot. — Egyszersmind elhatározatott, hogy oly években, midőn szept. vagy okt. hóban nem tartatik egyházkerületi közgyűlés, püspök ur felhatalmaztatik a már egyszer fölvetett ösztöndíjasok részére az illető tanárkar véleményének meghallgatása mellett az ösztöndíjat a következő évre is folyóvá tehetni; az ujonnan fölvetel jogát azonban jövőre is az egyházkerületi közgyűlés önmagának tartja fenn.

A szártóri alapítvány vagyoni állása 1877. decz. 31-én

1. Kész pénz maradvány az 1877-dik évi bevételekből	796 frt 87 kr.
2. Kihelyezett tőkék	
a) a főiskolai építettő pénztárnál	21788 „ 67 „
b) Takarékpénztárban	700 „ 40 „
c) egy kötelezvényen	200 „ — „
	<hr/>
	22659 „ 7 „
3. Ingatlanokban	
a) a dadai birtok ára	133958 „ 83 „
b) egy tanári lak vételára	15000 „ — „
	<hr/>
	148958 „ 83 „
összesen:	172414 „ 77 „

Költségelőirányzat az 1878. évre.

Bevétel:

Átjött készpénzben 1877. évről	796 frt 87 kr.
A dadai birtok évi haszonbére	5300 „ — „
Kihelyezett tőkepénzek évi kamatából	1363 „ 54 „
Bérlő a helyette fizetett községi adóból visszatérített	196 „ 36 „
Regále jövedelemből	300 „ — „
	<hr/>
Összeg:	7956 „ 77 „

Kiadás:

Az alapítványon levő 3 tanár fizetésére	5324 frt.
Ösztöndíjakra	700 „
Államadóba	676 „ 30 kr.
Építkezések, javítások	600 „
Tiszaszabályoz. társulatnak utolsó részlet	251 „ 51 kr.
Vegyes szükségletekre	200 „
	<hr/>
Összesen:	7751 „ 81 kr.

Nagy Sándor főiskolai nyelvtanár halálával megüresedett tanszék most még nem töltetik be véglegesen, hanem az angol és frauczia nyelvet segédtanárok vagy ideiglenesen alkalmazott nyelvmesterek fogják tanítani.

A tanítóképezdében egy negyedik rendes tanári szék felállítása elvben elfogadtatott, míg azonban az megvalósulást nyerhetne, egy segédtanár Orosz István főiskolai volt szénior jelenleg külföldi akadémikus fog alkalmaztatni a német nyelv, természetrajz és földrajz tanítására. — És így a debreczeni főiskolában jövő tanévre 3 segédtanár fog működni Csiki Lajos,

Csák János a theológiai szakban és Orosz István a tanítóképezdében. — Mindeniknek évi tiszteletdíja 500-500 frt leendő.

Az egyházkerületi közigazgatási pénztár fentartásához az egyházmegyék, az eddig általuk évenként teljesített összegeken felül, még legalább felénnyel járulni felhivattak; csak így lehet fedezni a konventi képviselők költségeit.

A magyar ref. segélyegylet vagyoni állása folyó évi jan. 1. napján tett: 43419 frt 47 krt. Jelen alkalommal 2000 frt kiosztása határozatván el, a következő egyházak részesültek segélyben: 30 forintjával 57 egyház nevezetesen: m.-szent-mogyorósi, apahegyi, dobrács-apátii, szegedi, orosházai, kunágotai, n.-becskereki, bunyaszegszárdi, m.-csanádi és apátfalvai, csávási, füzesi, dombegyházai, m.-jánosii, balazséri, ujdávidházai, bilkei, sáros-oroszi, révi, m.-kakucsi, lessi, n.-tótfalui, monospetrii, apátkeresztúri, kaplani, domahidai, szentmiklósi, paposi, parasznai, bökényi, nevetlenfalui, turterebesi, nagytarnai, mátyfalvai, t.-ujhelyi, gödényházai, aklii, fancsikai, csepei, acsádi, b. ábrányi, h.-dorogi, karászi, jákói, k.-semlyéni, sényői, jánosfalvai, sonkolyosi, borossebessi, szentleányfalvai, pankotai, ménesgyoroki, feketetői, p.-daróczi, csahólczi, k.-szekeresi, tgeberjéni egyházak s a tiszaföldvári öreg szőlőbeli lakosok. 50 frttal: Vedres-ábrányi egyház. 80 frttal: galaczi, brailai, szászkuti, moldvaoláhországi egyházak.

(Folyt. köv.)

Tóth Sámuel.

Nyilt levél*)

e Lapok szerkesztőjéhez.

Midőn „szerény jegyzetemet“ nyilvánosan közölni elhatároztam, elvek s tényekről, nem pedig személyekről beszélvén, gondolatomban sem volt, hogy valakit az önmagávali találkozás percében annyira sziven döfjön, mikép például „egy a sok közül“ a nemtelen személyeskedés szószátyárkodó terére lépni, s önmagát leálczázni kirukkoljon. . . . „Si tacuisset, philosophus mansisset.“

Az általam felhozott elvi kérdés, s abból folyó anomáliák, szintugy távol vidékeken, mint saját körünkben sajnos észlelhető árnyoldalai lehetnek egyházalkotmányunk érintett cikelyeinek, melyekhez azonban „egy a sok közül“ szólani nem látta magát hivatottnak, pedig az lett volna kötelessége.

Ezért, miután czáfolatot írni saját egyéniségem aljas indokokból eredő bántalmazásáért magamhoz illőnek nem tartom: az illető kihívó ámbiczióval szervezett orvtámadásait szelnek ereszttem.

Vannak szennyfoltok, melyeket bárminő gúnyoros sofizmákkal sem lehet lemosni: hadd mossa tehát magát az, ki talán a jellem szennyét hordja homlokán.

„Egy a sok közül“ ki legyen? a felőlem feltett „emésztő kuriósítás“ daczára is, bizony én legkevésbé sem törődöm azon, hiszen a madarat szólásáról meg szokták ismerni. . .

Ezek után megbocsát szerkesztő ur, s Lapjának t. olvasói,

*) Sajnálom a mindkét részről lappangani látszó heveséget, a magán természetű s a közönség előtt rejtve levő előzményekben fekszik a közös elkeseredés oka, ezek nem nyilvánosság elé valók. . . ezért legcélszerűbb lesz itt véget vetni az egymás elleni félelgetésnek, fontos közügyi teendők halmaza előtt ne vegyük el a tért az egyéni indulatok hatása alatt álló cikkekekkel.

Szerk.

ha ennyit a közügy érdekében, és személyem megtámadására vonatkozólag elmondani magamat feljogosítottnak éreztem.

Kiváló tisztelettel

Literáti János.

K Ö N Y V É S Z E T.

— **Magyar Lexikon**, III. füzet (Aba Tempera — Amron) 129—192 l. a rendjelek felette diszes táblájával. Egy-egy kötet 10 füzetből áll, minden füzet ára 30 kr, minden füzet külön kapható, kiadja Rautmann Frigyes Budapesten; szerkeszti Somogyi Ede ugyanott. Tömött nyomás, de igen szép betűvel s fehér szép papíron. A szerkesztésben különös figyelem fordítottatik a történelemre, földrajzra, az államtanra s egyes férfiak életrajzaira. Jelen füzetből felemlítjük Alvinczi Péter és Ambrosius (ismeretesebb így, mint Szent Ambrus) életét. — A debreczeni helv. hitv. egyház **iskolaszékének ügyrendje** és hatásköre. Debreczen, 1878. 16 r. 22 l. Megerősített a debreczeni h. h. egyház 1878. márczius 24-én tartott ülése 64. sz. végzése által, kiadta Ármós Bálint egyh. főjegyző. I. cikk: az iskolaszék alakulása és szervezete. II. cz. hatásköre s teendői általánosán. III. cz. részletes utasítás az iskolaszék számára. IV. cz. A tanítók, szülők és gyámok iránt. V. cz. A tanköteles gyermekek iskolába járatására és a statisztikai adatok összeállítására nézve. VI. cz. Az iskolaszék teendői az iskola belső ügyeire nézve. VII. cz. Az iskolai rendtartásra nézve. VIII. cz. A felügyelet gyakorlására. IX. cz. Az iskolaszék fegyelmi eljárása. A bevezetésben ki van mondva a főelv „az iskolaszék a debreczeni ref. egyháztanács (presbyterium) nevelésügyi szakosztályának szerves alkatrésze.“ **Vértesaljai jegyzőkönyv**. A vértesaljai helv. hitv. egyházmegye K.-Nyéken 1878. május 1. tartott közgyűlésének jegyzőkönyve, kiadta Mészöly Pál egyházmegyei főjegyző, 8r. 31 l. A csinos 8-adrét alak igen helyes a kezelhetés könnyebbsége miatt is. Közölve van az egyházmegyei lelkészözvegy s árva segélypénztár alapszabályzata. Kellemes látvány a segélyadományok táblás kimutatása, mely tisztán s egy tekintetre feltünteti az egyes egyházak szerint az adomány neveit s mennyiségét. Ha minden egyházmegye (ez áll 35 gyülekezetből) 923 frt 82 krt adna a nagyfontosságú tanítóképezdére, akkor nagyobb lendületet s virágzást várhatnánk tanítóképezdeink által elemi iskolaügyünkre s a nép vallásosságára nézve. Melyik egyházmegye áldoz ennyit a tanítóképezdére? — **Gondolat**, a pozsonyi ág. hitv. ev. theologiai magyar kör folyóirata, IV. évf. 6-ik szám, 1878. febr. 28. Tartalma: Volt-e Péter Rómában? egyháztörténeti tanulmány Banczik Sámuel-től. A stoikusok és az epicureusok erkölcsi főelve Masznyik Erdrétől (vége). Melyik vallás nyújt biztos alapot a neveléstan tudományos rendszerének felállítására? neveléstörténelmi tanulmány Skrabák Gézától. Tárcza: a Zsedényi Ede által adományozott 25 darab arany jutalom Kovácsik Gyula 2. éves hittanulónak (a „Gondolat“ kiadó hivatalnoka) ünnepélyesen átadatott, Geduly Lajos szuperintendens által az egész tanári kar s hittanulók jelenlétében. Geduly jeles alkalmi beszéde is közölve van. A 7-ik szám, 1878. márczius 31. tartalma: Volt-e Péter Rómában? (folytatás). Egy pillantás a materialismusra, Fülöp Sándortól. Pestallozi paedagogiai elvei, nevelés-történeti tanulmány Czékus Gyulától. — **Alkalmt imák** 8—14 éves helv. hitvallású növendékek számára írta Kótai Lajos, ára 10 kr. kapható a szerzőnél Szatmár, 1878. 8r. 19 l. Gyengédség, szép-írály ajánlják.

K Ü L Ö N F É L É K.

— Debreczeni kollégium. A tanév záró hálaadó istentisztelet jun. 17-én reggel 8 órakor tartatott meg a főtanoda imatermében, szuperintendens Révész Bálint, főgondnok Simonffy Imre, az egyház küldöttei, az akadémiai, gimnáziumi, tanítóképezdei tanárkarok s az összes tanuló ifjúság részvételével. Gyülekezeti és énekkari éneklés után Tóth Mihály hittanár mondott megható imát. Imály (cultus) után a gyűlésteremben ft. Révész Bálint ur az egyházkerület nevében köszönetét fejezte ki a tanároknak az év alatti kitartó munkálkodásukért, mely után Dr. Kovács Sándor akadémiai igazgatótanár viszonzta a hálát s jókívánatot. D. e. IX órakor kezdetét vették a tanév-záró párbeszédi és egyéb fajta vizsgálatok.

— Nyilvános nyugta (III.) A „Kálvin feletti emlékbeszéd“-re az Ev. Prot. Laphoz beküldték a 40 kr. előfizetést: Makai Endre Csomonya, Horváth János N.-Rákos két példány, Tóth Mihály hittanár Debreczen, Ifjúsági olvasó egyesület S.-Patak, Rácz János B.-Gyula, Papp Mihály B.-Gyula, Böszörményi Istvánné Debreczen, Böszörményi Gáborné Debreczen, Kertész István N.-Várad, Czelder Márton F.-Bánya, Nagy Sándor Ágya, Ref. theologiai önképző kör Budapest, Szalai József Budapest, Csiky Lajos Basel, Bonyhai Bénéámin M.-Berény, Filo Lajos N.-Körös, Hegedüs Sándor háznagy Debreczen két példány, Harsányi Sándor Turkeve 5 példány, Végh Sándor Turkeve, Hajdu János Turkeve, Kovács József Turkeve, Könyves Tóth Mihály Debreczen, Győri József theológus Debreczen; utólagos fizetéssel megrendelt Poór József Gyöngyös egy és Miklovicz Bálint H.-M.-Vásárhely tiz példányt. Mai keltig előfizetve vagy megrendelve van 90 példány. Köszönet a műpártolóknak! Reméljük még többen is fognak jelentkezni. Lásd az eredeti felhívást Lapunk mult évi 47-ik számában. Az előfizetés zárhatár-ideje jul. 12. Debreczenben, 1878. jun. 17. Balogh Ferencz.

— Pápa. (Értesítés a theologiai önképző-köréről.) A pápai theologiai önképző kör május hó 29-én szónoklati versenyt tartott. — E szónoklati verseny létesülése ez évben különösen tiszt. Juhász Pál sárói lelkész ur érdeme, ki a kör működése iránti érdeklődésének fényes jelét adó 5 frt jutalmat tűzött ki az egyházi szónoklatban magát legjobban kitüntető theologus számára. — E jutalom kiadása végett rendeztetett a verseny-szónoklat. Mely alkalommal nt. Kiss János elnök uron kívül a többi theologiai tanárok is emelték jelenlétükkel a szónokok igyekezetét. Összesen négyen versenyeztek, kik közül a kitűzött jutalmat Csaby Miklós IV. éves növendékpap nyerte el, a többiek Szücs Endre IV-ed, Bálint Károly III-ad, Demjén Márton II-od éves theologusok megdicsértettek. — Szabad legyen ez alkalommal egyrészt felemlíteni, hogy a versenyszónoklat sikeres lefolyása főleg nt. Kiss János elnök ur érdeme, ki törhetlen buzgalommal, fáradságot nem ismerő kitartással képezi a tagokat a szónoklatban minden önképzőköri ülésen; másrészt pedig tiszt. Juhász Pál urnak áldozatkészségeért itt e helyen nyilvánosan is köszönetet mondani. (S.)

— Takarékpénztár. Nagy zajt ütnek mostanában az iskolai takarékpénztárakkal; Debreczenben a ref. egyháztanács elé az iskolaszék 11 ives jelentést terjesztett, szavazattöbbséggel május 30-án új módosítással elfogadta az egyháztanács az isk. takarékpénztár intézményét elvben, de erőtetni egy tanítót sem fog az alkalmazásra. Sok új szerzeményeket hoztak be hazánkba az újabb áramlatok, vigyázzunk, nehogy a zsenge

gyermeki kebelben 6—10 éves koráig a „takarékoság” czéje alatt a pénzszerelmet, az arany borju imályt felköltjük. Fontos lélektani okok inkább ellene mint mellette harcolnak a gyermekpénztáraknak. Innen is van, hogy tanítóink nagyobb része hidegen fogadja. Nem minden jó, a mi annak látszik.

— Magyar Korona, b. Jósika Kálmán szerkesztése alatt megjelenő politikai napilap, junius 16-iki számában lenező módorban ütögeti Csúthy Zs. cikkét a műemlékekről. A szent liga vezérének vandalizmusát azzal menti a „Korona”, hogy az háboruban történt; a kép nélküli prot. templomokra pedig azt az élczet faragja, hogy azok „magtárszerű”-ek. Midőn a berni vita alkalmával 1528. jan. 28. a nép szent hevében össze-zúzta a székes templom 25 oltárát, szobrait, képeit s Zwingli a szerte heverő romokra mutatva így szólt: „Bern polgárai! Imé a bálványok romban hevernek lábainknál! a mit eddig pénzekből az élettelen képekre áldoztatok, fordítsátok ezentul azt az Isten élő képei (szegény felebarátaitok) nyomora enyhítésére, ne féljete, Krisztus szabaddá tett titeket” — bizony az ily jelenetek sem békében történtek, hanem az elvek viharos háborujában, lévén maga a 16-ik századi reformáció egy nagyszerű forradalmi tisztító mozgalom, ép olyan mint a mit a nagy reformátorok reprimáltak, az ősi tiszta keresztyénség. Theophilus, Alexandria hatalmas püspöke 391-ben kimélytelenül romboltatta le a művészeti pompás templomot a Serapaeumot s magát Serapis képét, mely babonás tiszteletben tartatott. — Az ősök nyomdokait követték a XVI. századi puritánok. Hát Máriának, a Márk anyjának házáat, mely az apostoloknak templomul szolgált, nem fogja-e a szerkesztő báró ur szinte „magtáracská”-nak jeleztetni? hiszen az sem volt művészileg berendezve. Krisztus képét az evangyéliomban nem a falakon kell keresni, tanítá Szent Ágoston; ha mi is a Rafaelek helyett a Szent Pálokhoz utaljuk a lelkeket, azt hisszük helyes uton járunk. Az apostoli őskeresztyénség puritán volt, a pantheonos keresztyénség később keltü.

— (Halálozások.) Basa Mihály nagy-enyedi egyházmegyei ref. esperes, harasztosi lelkész munkás életének 80-ik, papi hivatalának 53-ik évében május 31-ikén jobblétre szenderült. — Molnár Pál alsóborsodi igrizsi ref. lelkész május 28-án elhunyt. — Kiss Károly ugrai ref. lelkész (nagy-szalontai egyházmegye), junius 6-dikán elhalálozott. — Bihari István a boros-sebesi ref. lelkész zivataros pályája után május hó 24-én jobblétre szenderült. Életének szépen indult folyama kitérvén egyszer a csendes partok közöl, nem tudta többé megtalálni a medert s midőn megtalálta, lélekben zúzottan küzdött multja emlékeivel. Elköltözött szelleme találjon nyugtot a lelkek új világában! Béke lengjen mindnyájok hamvai felett!

— Gusztáv Adolf-egylet. A lipcsei központi elnökség közhírré teszi, miszerint az egylet 32 ik nagy közgyűlése f. évi szeptember 17—19-ik napjain Hamburgban fog megtartani, egyuttal az egylet összes tagjait s barátjait e közgyűlésben való részvételre kérvén fel. Azok, kik netalán előadásokat a közgyűlésben tartani akarnak, erről aug. 31-ig a lipcsei központi elnökséget értesíteni el ne mulasztják. — A nyilvános lapok tisztelt szerkesztősegei felkéretnek, hogy e tudósítást lapjaik szerkesztősegei részébe felvenni sziveskedjenek. (D.)

— Jutalomkönyvül a közelgő évzáró közvizsgálatokon a népiskolai hatóságoknak, prezbitériumoknak, gondnokoknak, lelkészeknek, tanügybarátoknak figyelmökbe hozunk következő becses művet: „Erkölcstan példákban”.

Schnell J. P. J. után németből magyarul dolgozta Halász József a nagyvárad ref. egyház gondnoka 1873-ban. Ára 60 kr. Kapható Debreczenben a tiszántúli ref. szuperintendensi irodában. Kovács Sámuel csákvári prédikátor 1805-ben fordította volt már e munkát, de a régi fordítás elavult, a mű nem is kapható. Halász jeles dolgozatát, mely czélszerű összevonásokkal s körünk izléséhez alkalmazva van, igen üdvösen adhatni az elemi iskolákat végző fiu és teánytanulóknak, kedves olvasmány lesz az a családoknál is. Tartalmaz 135 tanuságos és építő történetkét vonzó alakban. Adjunk ily erkölcsi kenyeret az ifju nemzedéknek, a nép áldani fogja s emlékekben tartandja a nyújtó kezét.

— Budapest. A mult hó végén tisz. Cunningham edinburghi lelkész ur itt időzött Pesten s több izben meglátogatta a skót zsidó missió-iskolát részint egy maga, részint tisz. Moody és tisz. König urak társaságában. Azt hiszem az eredményyel igen meg lehet elégedve. — Főtiszt. Török Pál ur, ki 40 év óta mindig önmaga készíti korfirmációra az ifjakat, — vasárnap jun. 2. konfirmált 25 fiut és 16 leányt. Valóban követendő példaul szolgálhat szeretett főpásztorunk e téren is nyilatkozó odaadó buzgalma. (Egy theológus.)

— Dr. Vellentszény Mórnak „Kant és az Isten létezésének bizonyításai” czimü művére szóló előfizetési felhívását közfigyelembe ajánljuk.

T Á R C Z A.

Naville Ernő a keresztyénségről.*)

VI.

Az evangéliom hatálya.

Jézus Krisztus elfogadta azon hódoló tiszteletet, melyet tanítványai irányába tanusítottak. „Ti engem Mesternek s Urnak neveztek, — monda nekik — s nektek igazatok van; mert én az vagyok.” — „Minden hatalom adatott énnekem” czélja az lévén, hogy általános uralomra jusson: mondá „menjete el s tanitsatok meg minden népeket.” Végre Szent Pál elfogadja Mestere eszméjét, s felőle úgy nyilatkozik: hogy „az ő neve minden nevek felett van!”

Ugy látszik azonban, hogy a valóság nem felel meg a Mester eme szándékának; — mert a föld lakóinak csakis egyharmada tartozik névleg a Jézus követőihez, — s ezen egyharmadra vonatkozólag is sokszor kétes a Jézus uralma, — sőt gyakran ő gyáván meg is tagadtatott. — Jézus mindezt előre látta, s enmaga is országának csak lassankénti fejlődését jelezte, midőn azt egy oly maghoz hasonlította, minek nagy fává kell megát kinőni.

Ezen fejlődésnek különböző szakaszai vannak. Ezek közül természetesen első a keresztyén vallás megalapítását a. Mikor például Szent Pál Korinthusba érkezett, ott először is e fényűző király-város romlottságával kelle neki megküzdeni, s habár ezen tudományilag és művészileg előhaladott város lakói ellenőke nem volt is képes mással harcolni, mint csupán faragatlan durva nyelvvel: mégis megalapította az egyházat mely csakhamar felvirágozott. — A keresztyén egyházak szaporodnak és gyarapszanak, habár belülről a gonosz, ki-

*) Lásd Lapunk 9-ik számát.

vülről pedig ellenségei folyton ostromolják is azokat. — Egy történész állítja : hogy ép Néro uralkodása alatt terjedt el leginkább a római birodalomban az új tan. Minélfogva Tertullianus a III. században azt mondhatta, hogy ha a birodalomból a kereszténynek kiköltöznie : az pusztává lenne. Végre Constantin úgy találta, hogy a keresztény vallás elég erősen meg van alapítva, hogy hivatalos vallásává legyen a birodalomnak.

Ez időtől fogva feladatává vált az új tannak, hogy állami tekintélyét fentartsa az utjában álló pogányság között. Ismerjük a hitehagyott Julián kísérletét ; — majd a VII. században előáll a mohamedánizmus, mely oly gyorsan hódoltatott, hogy követői a próféta halála után 100 évvel pusztítva barangolták be Európát, migsem Mártael Károly utjokban feltartóztatta.

A VIII-ik században Nagy Károly a saxokat erővel kényszerítette a keresztény vallás elfogadására. Az általa használt erőszak és félrevezetés alkalmul szolgált arra, hogy az egyházba belépjenek durva babonás tömegek : melyek azt megsemmisítették volna, ha a kereszténységben elég erő nem lett volna azt megakadályoztatni, — s ha nem tudott volna a néphez úgy behatni, hogy az képes legyen a támadást kiállani.

A keresztény vallás nemcsak fentartja magát : de terjeszkedik is ; mert egyedül csak ennek van terjeszkedési ereje. Egyedül a keresztény vallás az, minden vallások között, mely általános és állandó polgárisodás szülőanyjává lett. Minden más egyéb vallás hanyatlásban van ; — mire meglepő példát nyújt China és a török birodalom vallása. — A Boudha-vallás egy ideig csudálatosan terjedt : de mai napság már megállapodott. — Szinte így van a Mohammed vallása is : elannyira, hogy Livingstone tagadja, hogy Áfrikában még csak nyoma is lenne a mohammedanizmus gyarapodásának. — Ellenben a keresztény vallás oly tulajdonokkal bír, mely alkalmassá teszi arra, hogy mindenfelé elterjesztethessék ép úgy a római, mint a protestáns vagy görög egyház kebeléből kiküldött hittérítők által. — Terjeszkedési pályáján halomra gyűlnek az akadályok. A hittérítők céljokban feltartóztatnak ; minek oka nemcsak az, hogy a pogányok szívei ellentállanak, hanem mindenekfelett a pogányok közt élő ugymondott kereszténynek gonosz életök s magokviselése. — Akadályozzák e nemes művet a dobzó hajósok, — de méginkább azon kereskedők, kik nemcsak megcsalják a vadakat — de meg is rontják őket, pálinkát árulván nekik. Fehérek azok, kik az indusoktól elfoglalják földjeiket ; minek vége az — hogy kiszorítják, elnyomják őket. Hiszen francia ágyuk védik Polynesiában a pálinka elárítását ; — szinte angol ágyuk oltalmazták a mákonykereskedést Chinában. Ha mindezekhez gondoljuk magunknak a hittérítőknek hibáit, gyarlóságait, s ezen felül még azon elkeseredett buzgalmat, mely nemcsak a külön keresztény társulatok — de sokszor még magának az ugyanazon felekezeti hittérítőinek kebelében is, siralmas vetélkedéseket szül : valójában a csuda fog el bennünket, midőn látjuk, hogy mindezek daczára is létesül a keresztény vallásra való térés és polgárisodás dicső fenséges műve.

Ezt bőségesen be lehet bizonyítani. Mert ha nem említjük is az ellenfél rágalmait, a mi különben is nem egyéb, mint azon vallás iránt tanusított hódolat, mely kárhóztatja a gonosz dolgokat : rendelkezünk részrehajlatlan bizonyosságokkal is ; vannak hivatalos előterjesztések, melyek a tudósok jelentései nyomán

azt bizonyítják, hogy e keresztény működésnek meglepő eredményei vannak a pogányok között. A pogányok százezerei vannak a keresztény egyházba felvéve, mielőtt viszont ezek megkeresztelkedtek. Vannak népek, melyek elhagyva az emberevést — a legmélyebb romlottságból a polgárisodás oly magas fokára emelkedtek, mely legalább is ér annyit, mint a mienk. — Idézni lehet e tekintetben első helyen is Duperré kapitány bizonyosságtételeit 1823-ból, melyek olvashatók a kormányhoz beterjesztett Taiti szigeteire vonatkozó hivatalos tudósttásából. Idézni lehet Darwint — és különösen Varigny-t, ki a Havai szigeteken tizennégy évi lakása után, csudálkozásra méltó képet nyújtotta azon nagyszerű átalakulásnak, melyet e szigeten generen a keresztény vallás előidézett.

Mai napság már Krisztus katonái vannak a földgömb minden tartományaiban ; kik ha elhalnak : jönnek mások, hogy helyöket elfoglalják. — A Krisztus szeretete többet tett a forró földön — és a jeges tájak lakóinak polgárisításukra, mint a tudomány szomja — és a nyereség vágya.

Haladásban van tehát a mi humanizmusunk : de a haladást kinek kell köszönnünk? . . . Mindennek forrását Judea hegységeiben kell keresnünk. — Minden név közt legnagyobb a Jézusé : ki által nyilvánítá ezt Szent Pál azon perczen, mikor Mestere megfeszítettet. Mi az ő igéje igazságát a tapasztalásból állapíthatjuk meg, — és hálásan beismerhetjük, hogy názáreti ácsmestertől származott a keresztre feszítettén, többet tett a humanizmus és a polgárisodás utjának egyengetésére, az erkölcsi művelődés fejlesztésére, mint minden eddig született bölcs és nagy ember!

(Vége következik.)

Soltra Alajos.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat.

A tiszai ág. hitv. egyházkerület eperjesi tanítóképezdejében

két tanári állomás

megürülven, melynek egyikével 1200 frt évi fizetés mellett a nevelés- és oktatásban, német nyelv, az orgona és zene tanítása ; másikával pedig 1000 frt évi fizetés mellett, a vallás, számtan, földrajz és tót nyelv előadása van összekötve, mely tantárgyak azonban kölcsönös megegyezés mellett fel is cserélhetők, azoknak betöltése végett ezennel pályázat iratlik ki. A kellőleg felszerelt folyamodványok folyó év július 1-sejéig a szuperintendensi hivatalhoz terjesztendők be.

Rozsnyón, 1878. május 25.

2-2

Czékus István,
szuperintendens.

Debreczen 1878. Nyomatott a város könyvnyomdájában.

➡ Mellékelve van : előfizetési felhívás „Kant“ stb. czimű műre. ➡